

*Федчак Ігор Андрійович,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

СУКУПНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ПРИ НЕЗАКОННІЙ ПОРУБЦІ ЛІСУ ТА КРАДІЖЦІ ДЕРЕВИНИ

Особливу роль у боротьбі з незаконним обігом деревини відіграють кримінально-правові заходи. На сьогодні, однією з невирішених проблем кримінально-правового регулювання є кваліфікація дій осіб, які вчинили незаконну рубку дерев на землях лісового фонду, і розпорядилися цими деревами на власний розсуд. Аналіз наукової літератури, що стосується питань незаконного обігу лісу дає підставу стверджувати, що в даний час цій проблематиці приділено недостатньо уваги. Зокрема, малодослідженою залишається проблема кваліфікації за сукупністю злочинів при незаконній порубці лісу та крадіжці деревини.

Вчені-правознавці неодноразово зверталися до проблеми розмежування порубки лісу як кримінально карного діяння та злочинів проти власності з ознаками розкрадання.

Обов'язковий елемент крадіжки - вилучення майна із законного володіння його юридичного власника. Частина 1 ст. 148 Господарського кодексу України визначає, що відповідно до Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в

межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

Таким чином, лісодеревина набуває статусу майна не з моменту секвестрування лісогосподарським підприємством, а з моменту відділення дерева від кореня, злочин проти власності буде вважатись закінченим з моменту вжиття заходів по заволодінню такою лісодеревиною.

При самовільній рубці дерева та чагарники вилучаються з природного середовища свого зростання, а не зі сфери власності. З цих причин у кримінально-правовому розумінні вкрасти ліс на корені неможливо. Тому неправильно буде змішувати дії з незаконної порубки лісу із привласненням лісопродукції у будь-якій з її форм. Це підтверджується судовими роз'ясненнями, зокрема, п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля», від 10 грудня 2004 року «наголошено, що «заволодіння деревами, зрубаними та підготовленими до складування або вивезення, залежно від обставин справи слід кваліфікувати за відповідними частинами ст. 185 КК або іншими статтями, якими передбачено відповідальність за вчинення злочинів проти власності».

Слід відмітити, що хоча кримінальний закон і розділяє об'єкти злочинів проти власності та проти довкілля, абсолютна більшість останніх вчинюється з метою отримання матеріальної вигоди. По суті, екологічний склад незаконної порубки закінчується в момент відокремлення стовбура від пня, а надалі злочин вже має чіткий корисливий мотив. Як правило, злочини, пов'язані з обігом нелегальної лісопродукції, кваліфікуються лише як незаконна порубка, хоча порушники часто затримуються не в момент безпосередньої заготівлі деревини, а під час її транспортування або зберігання.

Незаконну порубку та наступне злочинне заволодіння об'єктами природи, які стали майном, слід кваліфікувати за правилами про сукупність злочинів - незаконної порубки лісу та розкрадання майна. Ця теза аргументується тим, що незаконна порубка лісу є способом здійснення наступного розкрадання майна, тож тут необхідна кваліфікація диктується необхідністю посилення боротьби зі злочинними порушеннями законодавства у галузі охорони природи.

Коли особа незаконно рубає ліс, вона також витрачає працю, викрасти незрубане дерево іншим способом, ніж як без докладання людської праці не представляється можливим. Винна особа викладає дерева вже після того, як їх спиляє, тобто після вчинення злочину, що посягає на екологічні відносини.

В більшості випадків незаконні рубки, віднесені по об'єкту посягання до екологічних злочинів, вчинюються громадянами з корисливих мотивів з метою заволодіння деревиною та подальшого її використання. При цьому

закінченим злочин визнається з моменту повного відділення дерева, чагарнику від кореня, якщо ці діяння призвели до значної шкоди. Відповідно після відділення дерева від кореня і закінчення складу екологічного злочину як такого починаються наступні дії, спрямовані на привласнення, і виражаються у заготівлі, навантаженні, вивезенні та реалізації деревини.

Незаконна рубка і крадіжка зрубаних дерев зазіхають на різні об'єкти кримінально-правового захисту. У першому випадку об'єктом злочину виступають відносини з охорони і раціонального використання лісових насаджень, у другому - відносини з охорони власності та інших майнових прав. До того ж незаконна рубка дерев може відбуватися не тільки з корисливих мотивів, а й, наприклад, на ґрунті помсти, неприязних відносин до лісничого, з хуліганських спонукань тощо, без наміру на розкрадання дерев.

Вважаємо, що п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля», від 10 грудня 2004 року, у якому визначено: «заволодіння деревами, зрубаними та підготовленими до складування або вивезення, залежно від обставин справи слід кваліфікувати за відповідними частинами ст. 185 КК або іншими статтями, якими передбачено відповідальність за вчинення злочинів проти власності», не містить заборони на можливу кваліфікацію дій особи, яка зрубала і викрала одні й ті ж дерева, по сукупності незаконної порубки та крадіжки.